

גנזי המלך

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת **ארבע כנפות** 182

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 03-6762226 מופץ בכל הארץ ב-70,000 עותקים

חנוכה

נס ה'הנהגה הטבעית' מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

כך בהיבט שכזה יש לנו להשקיף על כל התופעות הטבעיות הסובבות אותנו, כך עלינו לראות את תופעת ירידת הגשמים ובאותה מידה גם את עצירת הגשמים חלילה ובמדה שכזו עלינו להכיר גם את ההשגחה הפרטית בעינו ית' הפקוחה על יראיו ומנהגת אותם כהנהגת אב את בנו אהובו, כאותה הנהגה בהשגחה פרטית בה ניהג הקב"ה את ישראל במדבר וניהלם על ברכי האמונה, כמו שמפורש במקרא: **"וְזָכַרְתָּ אֵת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכָה ה' אֱלֹהֶיךָ ה' אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר... וַיַּעֲנֶה וַיַּרְעֲבָה וַיֹּאכְלֶה אֶת הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדָעוּן אֲבֹתֶיךָ... שִׁמְלֹתֶיךָ לֹא בָלְתָה מַעֲלֶיךָ וְרַגְלֶךָ לֹא בָצָקָה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה"** (דברים ח).

הנהגה מיוחדת בהשגחה פרטית, הנהגה ניסית על טבעית, ארבעים שנה של

צעידה במדבר הגדול והנורא והבגדים אינם בלים והרגלים אינן ניזוקות בכצקת, ארבעים שנה של סמיכות על שלחן גבוה באכילת לחם שמלאכי השרת נזונים בו.

וכ"כ למה? **"לְמַעַן הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לִבְדוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה' יַחֲיֶה הָאָדָם"** ועוד זאת: **"וַיַּדְעֶתָ עִם לִבְכָּה כִּי פֶּאֶשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרָךְ"** ארבעים שנה לימד הקב"ה

המשך בעמ' 2 <<<

קיום התורה של העם. כפי שהדבר מפורש בפרשת קבלת עול מצוות: **"וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעוּ אֵל מְצוֹתַי... וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ"** (דברים יא). ומאידך: **"פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים... וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר"**. הכל מותנה בקיום התורה, הכל מתנהל בהנהגה ניסית, על טבעית ובלתי מקרית, הכל בגזירת עליון.

כותב הרמב"ן: **"מִן הַנִּסִּים הַגְּדוֹלִים הַמְּפֹרָסִים, אִדָּם מוֹדָה בְּנִסִּים הַנִּסְתָּרִים, שֶׁהֵם יִסוּד הַתּוֹרָה כּוֹלָה. שְׁאִין לָאִדָּם חֵלֶק בְּתוֹרַת מֹשֶׁה רַבִּינוּ, עַד שְׁנֵאמִין בְּכָל דְּבָרֵינוּ וּמְקָרִינוּ, שְׁכוֹלִם נִסִּים, אִין בָּהֶם טַבַּע וּמְנַהֲגוּ שֶׁל עוֹלָם, בֵּין בְּרַבִּים בֵּין בִּיחִיד. אִלָּא, אִם יַעֲשֶׂה הַמְּצוּוֹת יִצְלִיחוּ וְשָׁכְרוּ! וְאִם יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם, יִכְרִיתוּ עוֹנְשׁוּ! הַכֹּל בְּגִזִּירַת עֲלִיוֹן"** (שמות יג טז).

כל מציאות קיומה של כנסת ישראל אינו אלא בדרך נס ופלא ואין בו כלל מטבעו של עולם ואף ההנהגה הנסתרת הנראית לעין כהנהגה טבעית, בין ליחיד בין לרבים, גם היא אינה אלא נס הבא מן השמים ומי אשר יביט בעין פקוחה יווכח לדעת ולהכיר את האמת הזו. ומכאן ההכרה בניסים המפורסמים יבוא לידי הכרה בניסים הנסתרים. כי כל ההנהגה כולה לכלל ולפרט אינה בדרכי הטבע, אלא, בכח הנס מלמעלה. אלא, דהנהגה ניסית זו תלויה ועומדת בדרכי קיום התורה,

"מִפִּי עֲלִיוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוּת וְהַטּוֹב" (איכה ג) אלא, אם יעשה המצוות וישמור פי ה' יצליחנו שכרו ואם חלילה יעבור את פי ה' יכריתנו עונשו.

ומי שאינו מאמין בדרכי ההנהגה הזו והוא מדמיין בנפשו כי יש משום הנהגה טבעית ומנהגו של עולם, הרי זה איבד חלקו בתורת משה רבינו. **"הַכֹּל בְּגִזִּירַת עֲלִיוֹן"** כל ההנהגה בין לחסד ובין לשבט, גזרה היא מאת המקום ברוך הוא ע"פ

את ישראל דעת, בחנוך נפלא. ארבעים שנה של רצף חינוכי לאמונה בהכרת הבורא ובהשגחתו הפרטית, ארבעים שנה של מסכת למודים שכל הוויתנו איננה מקרית חלילה, אלא הווית חיים מתמדת שכל כולה אות ומופת. כך, באורח חיים שכזה, משך כל אותן מ' שנה נתחנכו ישראל על כרכי המקום ברוך הוא, עד שבאו לידי הכרה בלב ונפש **"כי לא על הלקחם לברו יחיה האדם"** **"כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מִסִּרְךָ"**. כזו היתה תורת חינוכם לאמונה של דור המדבר ואנו בני בניהם זכינו לקבל אמונה זו בירושה מאבותינו הקדושים אשר נטעו בלבנו יסוד איתן זה, כי **"כל דברינו ומקרינו שכולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד. אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו..."**

ומעתה עלינו לבאר: מה יש להוסיף לנו חנוך והכרה בניסי ה' מכה למוד נס חנוכה ומחויבי פרסומי ניסא' של נס זה, אחר שכבר הושרשו בנו יסודות נשגבים ולמודים עצומים בהבנתם של ניסים גלויים וניסים נסתרים.

ונראה לבאר יחודו של נס חנוכה בהקדם ספור השתלשלות המאורע: כי הנה היוונים בשתוף עם הכופרים המתיוונים, פרצו חומות מקדשנו ובאו פריצים וחיללוהו (ע"ז נב:). ולאחר שלש שנים אשר עמד הבית שומם מאין עבודה ומבלי עובדים מסרו נפשם הכהנים הגדולים מבית חשמונאי מתתיהו הזקן ובניו, עד שעזרם ה' יתברך לגרש את האויבים החזקים ולכונן את המקדש על מכוננו ומעמדו ונתקדש שם שמים על ידם ושבה העבודה אל דביר בית ה' והיכלו בשוב ה' את שכינתו לתוכם.

וזאת עלינו לדעת בבירור, כי ענין חלול הקדש אשר היה כח ביד הפריצים לבוא אל ההיכל ולחללו, לא היה מחמת יאוש בעלים מנכסיהם, עד שנעשה כהפקר לכל הבא לעשות בו כטוב בעיניו, כי הלא הבעלים של המקום הגדול והקדוש הזה הוא מלך מלכי המלכים הקב"ה והוא ברוך הוא לא נתיאש חלילה מהשרות שכינתו בתחתונים, אלא רק הסתיר פנים בלבד והרי הוא **"עומד אחר פתלונו"** משגיח מציץ ומביט אל מפעלנו ומצפה לעת אשר שוב יוכל להשכין שכינתו בבית.

אלא ענין החלול, אשר נתן כח ביד הפריצים לנהוג בבית כתאוותם, נעוץ היה בעצם העובדה שעם הקודש ברחו לנפשם ולא מסרו נפשם על קדושת שמו במקום הקודש ויעזבו אחריהם את ההיכל שם ואת הדביר משומם, עד שחש בדבר

מתתיהו הכהן הגדול ויתעורר להשיב את העבודה אל בית ה' והרגיש כי עליו מוטל החיוב שלא יעמוד עוד המקדש בחלולו וכאשר הרים את נס המרד, לא היה בזה המרד ביוונים לגבור עליהם ולנצח אותם.

כי הלא לא היו עמו אלא קומץ קטן של אנשים חלשים לעומת גבורים, מעטים כנגד רבים, אלא היה כאן מידה מופלאה של מסירות נפש על קדוש ה' יתברך, מתתיהו ובניו יצאו למלחמה מתוך נכונות אמיתית למסור את נפשם, למען הסיר את חרפת החלול הנורא הרובץ בבית ה' מזה שלש שנים ולהשיב את העבודה אל הבית,

"ויעזרם ה' ויפלטם" (תהילים לו) לנצח את אויביהם ולהחזיר שכינתו יתברך למקומה וכל העם ראו בעליל את ניסי ה' אשר עשה עמם ויחזו הכל כי בא ה' אל הבית.

זה הלמוד הגדול אשר באו ניסי חנוכה להורותינו ולפיכך נקבעו ימים אלו לדורות לדעת, כי ה' יתברך תדיר עמנו לא יעזבנו ולא ישנו, רק שומה עלינו לקדש שם שמים באהבה ולהיות נכונים למסור את הנפש על מזבח כבוד שמו ולמען השרות שכינתו בינינו בקביעותא דלא הדרא ואז נראה עין בעין בישועתו ונווכח כי כל הגוים כאין נגדו ואין מעצור לה' להושיע למעט כלרב לרפה כלחזק. ובוזה יפה יחודו של נס חנוכה, אשר ללמדנו יצא; כי מסירות נפש על העבודה, בכחה להשיב את העבודה לביתה. ומסירות נפש על השכינה, בכחה להשיב את השכינה למעונתה. (לקט שיחות מוסר).

'מצות נר חנוכה, מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה, כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח הקל והודיה לו: על הניסים שעשה, אפילו אין לו מה יאכל, אלא מן הצדקה, שואל, או, מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק' (הרמב"ם חנוכה ד ב).

וביאר הרב המגיד: אף שלא הוזכר בשום מקום שמחויב למכור כסותו לנר חנוכה, מ"מ למדו הרמב"ם מק"ו מארבע כוסות והטעם שם: משום פרסומי ניסא'. וכל שכן בנר חנוכה שעדיף מקדוש היום. למדנו מזה, שנס חנוכה הושוה לזה של יציאת מצרים, משום שבשניהם יש בהם פרסום של השגחתו יתברך, שמשנה הטבע ומשדד המערכות כרצונו. ומשניהם נלמד שתכלית הבריאה היא עבודת השם וכמו ביציאת מצרים נאמר להם: **"בהוציאך את העם ממצרים תעבדו את האלקים"**

(שמות ג) כמו כן בנר חנוכה, הנס היה לצורך טיהור המקדש מעבודה זרה ועבודת ה' בקדושה וטהרה.

הנה, אמרו במדרש: **'רב אמר: לא נתנו המצוות, אלא, לצרף בהן את הבריות'"** (ב"ר מד א). וזה שהספיק לאדה"ר ולנח רק מצוות אחדות. וכבר ביארו הטעם: משום שהיה שכלם חזק ויצרם חלש. ומגודל השגתם בדעת אלקים נתרבו אליו ובטחו בו, עד שכל מעשיהם היו בדבקות תמידית, אולם במשך הזמן נתגבר היצר והחלש השכל. וברצות הקב"ה לזכות את ישראל, היה צורך למצוות רבות להגביר השכל על היצר, כדי שיוכלו גם הם להגיע למעלות העליונות שבהם הדבקות בו יתברך.

זהו שאמרו חז"ל: **'בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר: 'וצדיק באמונתו יחיה'"** (חבקוק ב) (מכות כד.). היינו: שמטרת כל המצוות היא תכלית זו וכולם הם אמצעים להגיע אליה, על האדם לבחון את עצמו בעשיית המצוות אם אמנם משיג מכל מצוה עליה באמונה? וכבר ביאר הסבא ז"ל שמהפסוק: **"וצדיק באמונתו יחיה"** משמע, ענין תמידי, שכל צעד ושעל של החיים יהיה חדור בהרגשה של אמונה וזהו **"יחיה"** וכמ"ש ז"ל: **'אמר ר' מאיר: על כל נשימה ונשימה שאדם מעלה, חייב לקלס את יוצרו. מניין? שנאמר: (תהלים קנ) "כל הנשמה תהלל קח"'** (מדרש רבה דברים ב לו).

עאכ"כ במצוות של פרסומי ניסא', שבאו לפרסם הניסים הגדולים שעשה הקב"ה לעמו בשומרם תורתו ובהתרחקם מדרכי הגוים, שכולם אומרים אמונה בהקב"ה ומעוררים את האדם לאהבת ה' ותורתו. אבל כבר התמרמר על זה מרן הגה"צ ר' שמחה זיסל זצ"ל, שאפילו מצוות יקרות אלה, אנו מקיימים בלי שום התעוררות פנימית, כמצוות אנשים מלומדה' מבלי לעמוד על חסדי ה' גדלותו וגבורתו.

ולדעתי יש להוסיף, שהלואי תהיה יציאתו מהחנוכה כביאתו, שלא רק שלא מנצלים את הזמן המסוגל הזה לעליה באמונה ואהבה ויראת שמים, אלא שעוד מורים היתר להתרפות בו מלמוד התורה ולפעמים מתקיים **'תעזבני יום, יומים אעזבך'**. אשר על כן מוטל על כל אחד ואחד החוב לפלס דרכו על פי חשבונות של מוסר ויראת שמים, כדי שכל מעשיו יהיו שלשלת של אמונה. ובמיוחד שע"י מצוה חביבה זו של נר חנוכה, יראה לקבוע בתוך לבו למודים של אהבת ה' ואמונה בו וישאב חזק גדול ללמוד התורה ועבודת ה'.

(המוסר והדעת). ■

חנוכה

ימי הלל והודאה

מה בין חנוכה לפורים?

ומדוע מציינים את חנוכה בהלל ובהודאה ואת פורים במשתה?

השמדה רוחנית, לכן אנו מציינים את הימים בצורה רוחנית, אבל המן בקש גם להשמיד אותנו ממש, גשמית, לכן אנו מציינים את נס ההצלה במשתה ובשמחה, בגשמיות. ומשום כך, אומרים אלה שאוחזים בהסבר זה, בחנוכה מסובבים סביבון שאחיותו היא מלמעלה ובפורים מסובבים רעשן שאחיותו היא למטה, סמל למאפייניהם, חנוכה כימים של הצלה רוחנית עליונה ופורים הצלה גשמית-תחתונה.

ומכאן, כותב בעל 'אזור אליהו' נובע גם החלוק בין נוסח תפילת "על הנסים" הנאמרת בחנוכה, לבין התפילה הנאמרת לאחר קריאת המגילה בפורים. בחנוכה אומרים: **"רַבְּתָא אַתְּ רִיבְסָא דְנִתְּ אַתְּ דִּינָא. נְקַמְתְּ אַתְּ נְקַמְתְּ"** בגוף שלישי. ולעומת זאת בפורים אנו אומרים: **"הָרַב אַתְּ רִיבְנָא. וְהָרַב אַתְּ דִּינָא. וְהָרַב אַתְּ נְקַמְתְּ"** בגוף ראשון. משום שבפורים נעשה הנס על ידי התפילות והתעניות והיתה התעוררות דלתתא, לכן שייך לומר: **"הָרַב אַתְּ רִיבְנָא"** גם בזכותנו. אבל בחנוכה לא היתה שום התעוררות מלמטה, רק הקב"ה נתן בלב הגבורים

אחת הידועות שבשאלות המבררות את עניני חנוכה היא של ה'טורי זהב', השואל: מדוע מציינים את חנוכה בהלל ובהודאה בלבד ואת פורים גם במשתה ובשמחה?

תירוצים רבים ניתנו לה וכמה מהם מבררים גם נושאים אחרים הקשורים בימי החנוכה. כך למשל מקשים רבים על הנאמר במסכת 'שבת' (כא): **"לְשָׁנָה אַחֲרַת קָבְעוּ וְעָשְׂאוּ יָמִים טוֹבִים בְּהַלֵּל וְהוֹדָאָה"**. מדוע רק **"לְשָׁנָה אַחֲרַת"** ולא מיד באותה שנה?

לשתי השאלות נותן בעל ה'פתחי תורה' תשובה אחת: גזירת פורים היתה אמנם, **"לְהַשְׁמִיד לְהַרְג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים"** (אסתר ג). אבל קודם שאירע הנס לא הספיקו להמית אף יהודי. לכן חוגגים את זכר היום במשתה ובשמחה. לעומת זאת בחנוכה, עד שהיהודים המעטים התגברו במלחמה על הרבים ומתתיחו ובניו נצחו את האויב הגדול והחזק, נהרגו יהודים רבים. ולכן אין מקום לציין את הנס בשמחה ובמשתה. ומעתה יובן גם למה לא קבעו את ימי ההלל וההודאה גם לשנה הראשונה, אלא רק לשנה הבאה, בשל האבל על היהודים, שכן נהרגו.

בעל 'חנוכת יוסף' מביא את התרוץ המוכר: שהיוונים שאפו בעיקר להעביר מן העולם את תורת ישראל ולהשמיד אותנו

שנלחמו ביוונים והם נצחו אותם. לכן נאמר: **"רַבְּתָא אַתְּ רִיבְסָא"** רק הקב"ה בעצמו הכריע את הריב עם השונאים. ■

רמז

"וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים"

רמזי חנוכה בפרשת 'מקץ' הנקראת בשבת חנוכה

ל'פרסומי ניסא' צריך להדליק ולהניח את הנרות בפתח הבית, משמאל לפתח, כך שתהיה המזוזה מימין והנרות משמאל והעובר יתקל בשתי המצוות. ראשי תיבות **"שְׁנַתִּים"** מרמזות לכך - שמאל, נרות, תדליק, ימין, מזוזה.

רבי נפתלי מרופשיץ מצא רמז בפסוק: **"וַתֵּרַב מִשְׁאֵת בְּנִימָן מִמִּשְׁאֵת כָּלֵם חֲמֵשׁ יָדוֹת"** (בראשית מג). בתפילת **"על הנסים"** אמר, אנו מוצאים חמש ידות: **"מִסְרַתְּ גְבוּרִים בְּיַד חֲלָשִׁים. וְרַבִּים בְּיַד מְעֻטִּים. וְרַשְׁעִים בְּיַד צְדִיקִים. וְטָמְאִים בְּיַד טְהוּרִים. וְזָדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרָתְךָ"**. ■

פרשת 'מקץ' נקראת בדרך כלל בשבת חנוכה והמפרשים מצאו בה רמזים רבים על הנס ומשמעותיו. כך למשל מוצאים מפרשים רבים קשר בין חלום פרעה ובין נס חנוכה. בחלום הראשון של פרעה אכלו **"הַפְּרוֹת רְעוֹת הַמֶּרְאָה וְדָקַת הַבָּשָׂר אֶת שְׂבַע הַפְּרוֹת"**. בחלום השני בלעו **"הַשְּׂבָלִים הַדְּקוֹת אֶת שְׂבַע הַשְּׂבָלִים הַבְּרִיאוֹת וְהַמְּלֵאוֹת"**. כך אירע גם בימי מתתיחו ובניו, שגבורים נמסרו בידי חלשים **"וְרַבִּים בְּיַד מְעֻטִּים"**.

בעל ה'שלטי גבורים': מוצא רמז לחנוכה במלה **"שְׁנַתִּים"** שבפסוק הראשון בפרשה. כידוע,

פרשת 'מקץ'

"וּשְׁם אֶתְנוּ נֶעַר עֲבָרִי"

בכל ספר בראשית התרגום ל"עברי" הוא - 'עבראה'
אבל מברכת יעקב ואילך התרגום הוא - 'יהודאה'

פנינים לפרשה

"וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְרָעָה חָלַם"

(מא א)

כתב רבינו בחיי (שם): 'ראוי שיאמר "ופרעה מלך מצרים"... אבל מפני שהיה החלום הזה בענין היאור והוא היה התחלת מפתו וגם יש בו רמז למה שעתיד שילקה במים. ע"כ לא הזכיר בו הכתוב מלכות, כי אם השם (פרעה) לבדו. ומפני זה תמצא, שיזכיר בכל הפרשה שם "פרעה" תמיד. ולא תמצא שם כלל "מלך מצרים". רק בהיות המעלה ליוסף, שהזכיר בו הכתוב מלכות לכבוד יוסף, הוא שכתוב: "וַיֹּסֶף בֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעֵמְדוֹ לִפְנֵי פְרָעָה מֶלֶךְ מִצְרָיִם". כי אז הזכיר בו השם והמלכות, לבאר כי מעלת יוסף היא סיבת מלכותו, כי כל הארץ היתה אובדת לולא עצתו בחכמת פתרוננו'. (ועיין מש"כ ב'טעמא דקרא' בריש פרשת 'בשלח').

"וּפְרָעָה חָלַם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאֵר"

(מא א)

בפסוק הבא נאמר: "וְהִנֵּה מִן הַיָּאֵר עֹלֵת שִׁבְעַת פְּרוֹת...". צריך ביאור: למה חילקה התורה ל - ב' פסוקים? היה לו לכתוב בפסוק אחד: "עֹמֵד עַל הַיָּאֵר" ו"מִן הַיָּאֵר עֹלֵת"!.

מבאר בספר 'פה קדוש': מפני שהיאור הוא הנילוס, חלם לו בכל לילה ולילה כי הוא אלהי מצרים ושם היה בית תפלתו. וכונתו לדרשת חז"ל ומובא ברש"י בפרשת 'זארא' (ז טו): 'שהיה עושה עצמו אלוה' עיין לקמן. אבל "מִן הַיָּאֵר עֹלֵת שִׁבְעַת פְּרוֹת", הוא דבר חדש אצלו, על כן הוא גם ענין בפני עצמו.

שיתכן כונת התרגום שלא נטעה שהכונה לעבד של ישראל.

"וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרָעָה לֵאמֹר בְּלִעְדֵי "

(מא טו)

צ"ב הלשון: "לאמר". למי צריך שיאמר? (עי' אוה"ח). וכן צ"ב הלשון: "את פרעה" ולמה לא כתוב 'לפרעה'? אלא, לפי מה דמבואר בסוטה (לב): שהיכא שכתוב לשון: עניה זה בלשון הקודש. והרי פרעה לא ידע לה"ק כמבואר בחז"ל (סוטה לו:). וא"כ הוצרך לומר ע"י מתרגם. ולכן כתוב: "לאמר" ומיושב נמי שכתוב: "את פרעה".

ואולם עיין בירושלמי (ב'סוטה' שם) שאומר שאם כתוב רק "וַיַּעַן" בלי ויאמר אין ראייה דזה לה"ק.

והעירני הגר"ח קנייבסקי שליט"א דהיות ובבבלי לא מוזכר כן, י"ל דפליג על הירושלמי.

"אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹקִים עָשָׂה הַגִּיד לְפָרְעָה" (מא כה)

הנה לקמן (פסוק כח) הלשון: "אֲשֶׁר הָאֱלֹקִים עָשָׂה הַרְאָה אֶת פְּרָעָה".

מבאר ה'אבני שהם': דיש הבדל בין לשון 'הגיד', שזה כמו הבטחה שיבוא כדבר האלקים שנאמר בו: "וַנַּעֲצֵת ה' הַיָּאֵר תְּקוּם" (משלי יט). אבל לשון: "הַרְאָה" תלוי בראייתו שלו ועלול לטעות ולא לראות נכונה.

ואמנם פסוק זה: "אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹקִים עָשָׂה הַגִּיד לְפָרְעָה", היה בפתרון של ז' שנים הטובות והוא נתקיים במלואו. אבל הפסוק אשר האלקים עושה 'הַרְאָה' את פרעה, אחרי פתרון של שבע שני הרעב אמור. ואכן, פתרון חלק זה לא נתקיים במלואו, שהרי עם בואו של יעקב למצרים פסק הרעב ולא היה כי אם ב' הגר"ח קנייבסקי שליט"א אמר:

"וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאֵר" (מא א)

מה שהזכיר: "על היאר" והיה ראוי לומר: "על שפת היאר". וכן פרעה בעצמו בספורו ליוסף הזכיר: "בַּחֲלָמֵי הַנְּנִי עֹמֵד עַל שֵׁפֶת הַיָּאֵר".

כתב רבינו בחיי: 'יתכן לפרש, כי לפי שזה ספור התורה, גלתה לנו התורה בזה מחשבתו הרעה, כי היה חלומו מענין מחשבתו, שהיה עושה עצמו אלוה והיה נילוס יאורו ומפני זה הזכיר "על היאר". ראה בחלומו כי היה שליט על היאור ומושל עליו. כענין שכתוב (יחזקאל כט): "לִי יָאֵרִי וְנָאֲנִי עֲשִׂיתָנִי". ופרעה בספורו שנה הענין ואמר: "עַל שֵׁפֶת הַיָּאֵר" כי היה נבהל בענין החלום. והוא שכתוב: "וַתִּפְעֵם רוּחוֹ" ונתבייש לתת גדולה לעצמו שיאמר על היאור ואמר: "עַל שֵׁפֶת הַיָּאֵר".

"וְיָשֵׁם אֶתְנוּ נֶעַר עֲבָרִי" (מא יב)

ב'פרדס יוסף' הביא מספר 'לשכות הסופר' (לבעל 'קצור שו"ע'): דהנה פה תרגם התרגום "עברי" - 'עבראה' וכן בכל ספר 'בראשית' שמוזכר "עברי" תרגם - 'עבראה'. ומחומש שמות ואילך תרגם ל"עברי" - 'יהודאה' (עיין /שמות/ ב ו ועוד). והביאור הוא: לפי"מ דאיתא במדרש (בב"ר צח) על הפסוק ב'ויחיי: "וַיְהוּדָה אֶתָּה יְהוּדָה אֶחֱיָה" (בראשית מט) שהכונה שיקראו לעברים ע"ש יהודה, דהיינו: יהודים. ולכן מברכת יעקב בפר' ויחיי' ואילך תרגם: "עברי" - 'יהודאה'. ועיין בריש 'משפטים' על הפסוק: "כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי" (שמות כא) דתרגם - 'בר ישראל' ואולי משום שבא לאפוקי גרים, דלא נמכרים בע"ע כמבואר בב"מ (עא). דבעינן: "וְיָשֵׁב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ" (ויקרא כה). וכן עיין בפר' דאה' (טו יב): "כִּי יִמְכַר לָךְ אֶחֱיָה עֲבָרִי אוֹ עֲבָרְיָה" דג"כ תרגם: 'בר ישראל' ע"ש.

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

שנים בלבד.

**"הנה שבע שנים באות שבע גדול
בכל ארץ מצרים" (מא כט)**

כתב 'אור החיים' הקדוש (שם): 'דקדק לומר: "בכל ארץ מצרים" שתי פעמים ולא אמר: "בארץ" סתם, כמו שאמר בסמוך, לומר: כי השבע אינו אלא בארץ מצרים, אבל הרעב הוא בכל העולם. ולזה כשאמר: "ונכלה הרעב" לא אמר: "ארץ מצרים" בלבד, אלא: "את הארץ" בין ארץ מצרים בין שאר הארצות וכמו שכן היה. דכתיב (פסוק נו): "והרעב היה על כל פני הארץ". ובשבע אמר הכתוב: "ותכלינה שבע שני השבע אשר היה בארץ מצרים" הרי זה מגיד כי לא היה שבע אלא בארץ מצרים, שאם לא כן לא היה צריך לומר: "אשר היה בארץ מצרים" והודעת דבר זה ליוסף היתה ממה שראה כי הפרות היו כל כך דקות ורעות, מזה דן שאם היה השובע בעולם, לא היו במצרים כל כך בשבע שני הרעב כי יביאו לחם משאר הארצות, אלא ודאי שהרעב הוא בכל העולם ובה אין מפלט להם והשבע אין לו ממה להוכיח כי היה בכל הארצות'.

"אלקים יענה את שלום פרעה" (מא טז)

כתב רבינו בחיי: 'תמצא בפרשה זו, ספור שבע פרות ושבע שבלים ג' פעמים. האחד: ספור התורה. והשני: ספור פרעה ליוסף. והשלישי: ספור יוסף לפרעה'.

ברוח, אבל יוסף היה סבור שהם שרויים בצער ולפיכך לא שימש. ובב"י (סי' תקעד) הביא לר"ן והעיר וז"ל: 'איני יודע מהיכן ידע שהיו יודעים כן ט' חדשים, או ז' קודם ירידתם למצרים. שמפשטי הכתובים נראה שלא ידעו ממנו אם חי, אם מת, עד שנתודע אליהם ותיכף ירדו למצרים ואז נולדה יוכבד ונמצא שמש לוי ט' חדשים או ז' קודם לכן'. ועיי"ש מש"כ לתרץ בענין אחר.

וכמדומה שכונת הר"ן הוא לפי מה דאיתא בב"ב (קכג:): 'בעא מיניה אבא חליפא קרויא מר' חייא בר אבא: 'בכללן אתה מוצא שבעים. בפרטן אתה מוצא שבעים חסר אחד'... אמר ר' חמא בר חנינא: 'זו יוכבד, שהורתה בדרך ולידתה בין החומות, שנאמר: "אשר ילדה אתה ללוי במצרים" (במדבר כו). לידתה במצרים ואין הורתה במצרים'... ומלשון חז"ל: 'שהורתה בדרך' מבואר כדברי הר"ן שהיו בדרך למצרים ללכת ליוסף ואז נתעברה וכבר ידעו שיוסף חי. וממילא לוי שמש כדין. ולפי"ז צריך לומר שנוולדה לא מיד שבאו למצרים, שהרי הדרך לא היה ט' חדשים ואולם עיין בפר' 'במדבר' (ג טו) דהביא שם רש"י: 'אמר ר' יהודה בר שלום: 'למוד הוא אותו שבט להיות נמנה מן הבטן, שנאמר: "אשר ילדה אתה ללוי במצרים"'. עם כניסתה לפתח מצרים, ילדה אותה ונימנית בע' נפשות'. ומבואר: דיוכבד נולדה מיד. וכן מובא ברש"י בבראשית (מו טו). ואולם העירוני דמהרשב"ם בב"ב, (קכ). משמע דלא נולדה בין החומות מיד, דכתב: 'ומשום דקאמר; 'בדרך' גבי הורתה. קאמר נמי; בין החומות'. וכן משמע שם ברבינו גרשום. וע"ע בבעלי התוס' מש"כ בשם ריב"א. ■

ושלשה פעמים יד' הם מב' ולא ישאר הספור לבטלה. כי נתקיים הכל במצרים, ממה שאמר הנביא (יחזקאל כט): "והיתה ארץ מצרים לשממה... ולא תשב ארבעים שנה" כי שתי שנים התחילו במצרים שנאמר (לא): "כי זה שנתים הרעב" ואח"כ השלימו לארבעים ושנים כחשבון שלשה ספורים שבתורה'.

**"וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא
שנת הרעב" (מא נ)**

דרשו חז"ל בתענית (יא. ומובא ברש"י): 'אסור לאדם לשמש מתו בשני רעבון'. וב'כלי יקר' העיר: ולפי"ז היה לו לומר: "וליוסף ילד שני בנים" בשנת השובע ולמה האריך בלשון? ובסוד כתב: ויכול להיות רמז מכאן, למש"כ: שלא יבעול אדם כשהוא רעב ולא כשהוא שבע. ע"כ לא נאמר בשנת השבע, לפי שמדבר בזמן הממוצע בין שבע לרעב. והנה התוס' שם הקשו: והרי יוכבד נולדה בין החומות ואותה העת רעב היה. וע"כ שמשו מטותיהן בשני רעבון? וי"ל: דלכו"ע לא הוי אסור, אלא למי שרוצה לנהוג עצמו בחסידות. ויוסף לא שמש, אבל שאר בני אדם שמשו. ועיי"ש במהרש"א ובאור"ח כאן, שהקשו: וכי לוי לא נהג עצמו בחסידות?

ובר"ן כתב לישב: דהיינו טעמא; משום דאסור תשמיש בשני רעבון, אינו אלא שישאל שרויין בצער. ויורדי מצרים יודעים היו בעצמן שהם שבעים ויוסף נמי היו יודעים בו שהוא שרוי

איסוף אבנים לתקון הבית

כלל לתקן את השדה וכל המטרה שלו בפנוי האבנים היא רק לצורך האבנים, מותר לפנות (תוספתא).

וב'חזון איש' (יט ג) כתב: שבמחצב ובגדר, שאין תחת האבנים שדה הראויה לזריעה, כאשר הוא מפנה אבנים הוא יוצר שדה חדש ואין בזה איסור 'מסקל' מעיקר הדין, כי מלאכה האסורה בשביעית היא לתקן את השדה ולא ליצור שדה חדש. אלא שחכמים אסרו לעשות כן, מפני מראית העין והתירו באופנים מסוימים. וכן התירו באינו מתכוין לעשות שדה בכל אופן. ולפי זה, מה שאמר רבי יוסי שבאינו מתכוין הכל מותר, הוא רק על מחצב וגדר, אך באבנים המחוברות, או בתלושות, על כרחך איירי באינו מתכוין.

דאי מתכוין, אסור מעיקר הדין. עוד כתב (סק"ד) דהא דאמרין בתוספתא; 'מתכוין', אין הכונה שהוא נוטל את האבנים כדי לתקן את השדה, כי לעולם עיקר המטרה שלו היא לצורך האבנים, אלא שהוא מתכוין גם לתקן השדה וניחא לו בזה. אך באופן שעיקר המטרה שלו היא לתקן את השדה, אף שיש לו תועלת גם באבנים ודאי אסור בכל גוונא משום 'מסקל' ולא איירי בזה בתוספתא כלל. וכן כתב 'חזון איש' במכתב (הועתק בסי' כז סק"ד עיי"ש).

ולפי זה נחא מדוע מעיקר הדין מותר אפילו במתכוין, שהרי עיקר המטרה שלו היא לצורך האבנים, אלא שהחמירו טפי היכא דניחא ליה נמי בתקון השדה. (ולפי זה, במקום שאינו מתכוין כלל לתקון השדה, מותר גם באבנים המחוברות, או תלושות, בכל גוונא ולא רק במחצב ובגדר). ■

שאינו מתכוין מותר בשביעית! וב'מנחת שלמה' ישב שלגבי מלאכות שבת מצינו בכמה מקומות, שעל ידי שאינו מתכוין למלאכה, אלא לדבר אחר, הרי זה נחשב לדבר אחר לגמרי ואין לזה שם מלאכה כלל. והוא הדין כאן, שהנוטל אבנים משדהו לצורך בניה וכדומה, אין לדבר זה שם 'מסקל' כלל. וכן המניח בשדהו ערימות זבל, אין לזה שם 'מזבל' כלל.

ולפי זה יש לומר: כי התוס' במסכת 'מועד קטן' ובמסכת 'גיטין' מדברים באופן שגם כאשר אינו מתכוין למלאכה עדיין יש לזה שם מלאכה ולכן כתבו שבשביעית יש לאסור אף אינו מתכוין ואין זה דומה לזיכול וסיקול ששנינו כאן.

במסכת 'שביעית' (פרק ג משנה ד - ט) מתבארים ארבעה מצבים שונים של אבנים המונחות בשדה ובכל מצב יש חלוקי דינים שונים:

- א.** מחצב, שהוא סלע גדול בעומק הקרקע שחוצבים ממנו אבנים (משנה ה).
- ב.** גדר הבנויה בשדה (משנה ו).
- ג.** אבנים מחוברות לקרקע, אך אינן קבועות בעומק הקרקע כסלע (משנה ז).
- ד.** אבנים תלושות המונחות על הקרקע (שם).

כפי העולה מהמשניות (לדעת הר"ש והרא"ש) יש ששה אופנים שמותר לפנות את האבנים בכל מצב מארבעת המצבים הללו:

- א.** מותר לפנות אבני כתף, שהן אבנים גדולות מעט (משנה ט).
- ב.** מותר לפנות אבנים משדה שאינה שלו (משנה ו ומשנה ט).
- ג.** מותר לפנות כאשר התחיל בפנוי מערב שביעית (משנה ו).
- ד.** מותר לפנות כאשר משייר טפח על פני הקרקע (משנה ו).
- ה.** כאשר הוא בונה סמוך לשדהו, מותר להושיט ידו ממקום הבניה אל תוך השדה לטול אבנים (משנה ח).
- ו.** לדעת רבי יוסי, כאשר אינו מתכוין

מערכת 'חברותא' מיוחדת 'גנזי המלך'

שאלה: האם מותר לאסוף בשנה השביעית אבנים מהגניזה לצורך תקון הבית?

תשובה: אחת המלאכות האסורות בשביעית היא מלאכת 'מסקל' והיינו: שאסור לפנות אבנים מהשדה כדי לתקן את השדה שתהיה ראויה לזריעה. מעיקר הדין, מותר לטול אבנים מהשדה כדי להשתמש בהם למטרות בניה וכדומה, שהרי אין כונתו לתקן את השדה, אלא נוטל את האבנים מחמת הצורך שלו באבנים עצמם. אך חכמים גזרו, שלא לעשות כן מפני מראית העין, שמא יאמרו הרואים, שעושה כן בכדי לתקן שדהו. והתירו רק באופן שניכר הדבר שנוטל את האבנים כדי להשתמש בהם.

ודין זה מוכח מן ההלכה: שמתור לסקל אבנים באופן שאין חשש למראית העין. כי אם מעיקר הדין היה אסור משום מלאכת 'מסקל', איך התירו זאת חכמים במקום שאין לחשוש למראית העין?! ולדבר זה אין שייכות לדין האמור בכל התורה, שמצב של 'פסיק רישא' שאסור אף במקום שאינו מתכוין וכמבואר ב'חזון איש' (יח ו וכן יט ב). כיון שלגבי איסור מלאכה בשדה בשביעית, אין עשיית מעשה בקרקע נחשב כעבודת הארץ האסורה בשביעית, אלא אם כן מתכוין העושה לעשות את העבודה הזאת לשם מלאכת תקון הקרקע. אך אם אין לו כונה במעשהו למלאכת הקרקע, אין המעשה נחשב למלאכת קרקע כלל.

אמנם, התוספות במסכת 'מועד קטן' (יג א) וב'גיטין' (מד ב) נקטו, שבשביעית לדברי הכל אסור לעשות מלאכה בשדה אפילו באופן שהוא דבר שאינו מתכוין ולכן, אפילו בשדה חבירו אסור. ותמה 'חזון איש' (יט ב) ממה שמבואר במסכת 'שביעית' שמותר לאדם לסקל בשדה חבירו, כיון שאינו מכוין לתקנו, אלא מכוין לטול את אבניו ומוכח שדבר

יעמדו על הברכה

אלברטו בן אלאונורה יזכה לתורה ולמצוות	סטפאנו בן פראנקה יזכה לעלות במעלות התורה	מארקו בן אלייה יזכה לעלות לארץ בהצלחה על כל משפחתו	משה בן נורה יזכה לחזור בתשובה שלמה	אלאונורה בת אדה תזכה לרפ"ש בכל אבריה וגידיה
חיים בן מסעורה יזכה לעלות לארץ עם כל משפחתו בהצלחה	קלאוריו בן סראנה ברכה והצלחה בעסקיו ונחת רוח במשפחתו	ראובן בן רוסנה יזכה לזכות את הרבים	אנג'לו מרדכי בן לינה יזכה להרביק בתורה ובמצוות	

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

שבת נופש ופיוט עם "אוצרות חיים"
גלאט כשר - משגיח צמוד

בהשתתפות:
 * הרב ישראל נח ברגר שליט"א
 * הפייטן דוד שלמה שירו שיחוי

במלון הגליל נתניה שבח פרשת "ויגש" (למנינם) 14-15/12/07 מס' מקומות מוגבל

- ✓ אוירה רוחנית גבוהה
- ✓ דוד החקיין לילדים
- ✓ הרצאות מרתקות

עונג שבת סביב שולחנות ערוכים
לפרטים "אוצרות חיים" מלבון: 03-6880091

אשת חיל הנך מוזמנת לארבעה ימי חופש יהודיים באוירה רגועה ברמת אירוח גבוהה ברוח יהודית אמיתית

בהשתתפות מיטב המרצים:
 * הרב מיכאל לסרי שליט"א
 * הרבנית אביבה ויסמן תחי'
 * הופעה יהודית של הזמרת **אנוה לוי**

ארוחות מעולות, השגחה צמודה, שמיטה לחומרה! שתיה חמה ועוגות 24 שעות ביממה רחצה יומית בים המלח, במעיינות גופרית וספא ערבי הווי שירה ושמחה אמיתית תוכניות עשירות ומגוונות ברכה מחוממת, סאונה וחדרי כושר

הנופש יערך במלון "יפה נוף" ערד מיום ראשון ו' בשבט 13/01/08 עד יום רביעי ט' בשבט 16/01/08

ובהשתתפות הרבנית לסרי מס' מקומות מוגבל
 הרשמה מראש חובה!
 פרטים והרשמה - **משרדי "ערכים"**

לפרסום בגנזי המלך צלצל עכשיו
050-6500666

מרכז - 03-5793035 - רותי 050-4119222
ירושלים - 02-5000220 - יפה 050-4119082

כל המעוניין לזכות ולהיות שותף בהצפת 420,000 עמודי התורה של גנזי המלך בכל שבוע, יתרום 500 שקלים לע"נ, רפואה, זיווג, הצלחה, פרנסה, וזרע חי וקיים וכו' ויקבל פרסום בקוביה כדלעיל
050-6500666

דרושים
 לחברה גדולה ומשגשגת אנשי קשר ורכזים •מגוון תפקידים מתאים למורים, מנהלי בית ספר בעלי מקצועות חופשיים ועקרות בית פעילות מחלקה מיוחדת לראשי כולל ואברכים אפשרות גם מהבית
רווחים גבוהים ביותר למתאימים
אפרטק: 050-8741575

רחוב האדמו"ר מקוצק 41 בני ברק

להודו בקהילה למבירה ספרי תורה מהודרים שנכתבו ע"י סופרים מומחים, וראוי שמים בכתב ספרדרי, בית יוסף והאר"י כמו כן ניתן להשיג אצלנו תפילין מהודרים
לפרטים והזמנות נא לפנות לשי 052-80-777-22

ישמח משה
 נופשים במלון שלום פלאזה- סבריה

1 שבת תורנית פרשת "ויחי" מיום שישי עד מוצ"ש יב' יג' בסבת 21-22/12/07 (למנינם)

2 שבת תורנית פרשת "יתרו" מיום שישי עד מוצ"ש יח' יט' בשבת 25-26/1/08 (למנינם)

עם הרבנים:
 • הרב שמשון כהן שליט"א
 • הרב אורי יצחק שליט"א

הכנס את הברכה לבייתך חוג בית בבייתך עם מיטב הרבנים במושאים המרתקים ביותר הרב מרדכי אפרון שליט"א - האוחזת כון בהפרשת חלה הרב אורי יצחק שליט"א

לפרטים: של רב קווי 03-6783030

חג אורים שמח לכל לקוחותינו ולכל בית ישראל!!!

משקיע בבורסה?

Be Trader משקיעים בך!

בוא להרוויח יותר משירות אמין, מקצועי ובטוח!

השקעה בטוחה
מעמדה המוצבת
אצלך בבית
או בעסק

החל מ- **0.10%** עמלת קנייה/מכירה של ניירות ערך בארץ

החל מ- **2.5** ₪ לאופציות מעוף

0.10% עמלת קנייה/מכירה של אג"ח ומק"מ

0.15% עמלת קנייה/מכירה של ניירות ערך בחו"ל (עמלת סוכן)

- ✓ ללא עמלת מינימום
- ✓ ללא עמלת ביטול הוראה
- ✓ ללא דמי משמרת ניירות ערך
- ✓ ללא עמלת אי ביצוע
- ✓ ללא דמי ניהול לחשבון

Be Trader

חברה שומרת שבת

אנו מאפשרים לכל משקיע לפעול בצורה המהירה, הנוחה והזולה בשווקי ההון בארץ ובעולם, עם עמלות נמוכות, תוך כדי מתן שקיפות מלאה לתיק ההשקעות שלך.

לפרטים נוספים נא לפנות לטלפון: 03-5194037

רח' אחד העם 28 ת"א 65141 www.BeTrader.co.il

ח.ל.ט

אין באמור לעיל משום תחליף להתאמת ההשקעה לצרכיו היחודיים של כל משקיע. כמו כן אין לראות באמור לעיל משום שיווק השקעות

העמלות ייקבעו לאחר שיהיה עם הלקוח

מינימום לפתיחת חשבון השקעות עצמאי 50,000 ש"ח